

В. Мојсова-Чепишевска (Скопје, РС Македонија)

**Прва историја на македонската книжевност од странски македонист
(Ала Шешкен. Македонская литература XX – начала XXI века.
Очерки истории. Москва: Индрик, 2022. 480 с.)**

V. Mojsova-Chepishavska (Skopje, RN Macedonia)

**The First History of Macedonian Literature by the Foreign Macedonist
(Ala Sheshken. Macedonian Literature of the 20th – Early 21st Centuries.
History essays. Moscow. Indrik Publ. 2022. 480 p.)**

Книгата «Македонская литература XX – начала XXI века. Очерки истории»¹ од академик Ала Шешкен како издание финасиски поддржано од Рускиот фонд за фундаментални, исклучително значајни истражувања како дел од едицијата на овој фонд «Литература XX века» е исклучително значајно остварување на полето на македонската книжевна историја. Пишувана на руски и објавена во годината веднаш по големиот јубилеј – 100 години од раѓањето на Блаже Конески, таа е **прва историја на македонската книжевност од странски македонист**, но и **прва историја на македонската книжевност од руски македонист**. Вистински потфат!

Како што пишува и самата авторка во предговорот, овие книжевно-историски трудови го следат развојот на македонската литература и прецизно ги проследуваат сите етапи низ коишто минува македонската литература почнувајќи од клучната по многу нешта 1880 па сè до 2010 година или во период од скоро век и половина. Таа ги нотира и систематизира, а потоа прегледно ги дава битните точки во развојот на македонската литература како дел од македонската култура и од колективниот, националниот идентитет на близу 500 страница.

Ова нејзино научно-книжевно патување / исчитување следејќи го хронолошкиот принцип е организирано и развиено преку вовед и седум поглавја пришто секое поглавје опфаќа одреден период од развојот на македонската литература. Во Воведот (Введение) и во Првото поглавје (Глава I.) се става акцент на проблемот на нерамномерноста во развојот на одделни национални литератури со посебен акцент на словенските и јужнословенските пришто се детектираат, а потоа се

¹ Книгата имаше дури две промоции, првата во рамките на 55. Летна школа на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура и тоа на 25 август 2022, а втората на отворањето на 49. Меѓународна научна конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура на 4 септември 2022 година. Промотор во двата наврати беше проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска, директорката на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот «Св. Кирил и Методиј» во Скопје.

коментираат, објаснуваат причините за некои успорени наспрема оние забрзани години и појави од развојот на одделни национални литератури како што е случајот со македонската. Во овие два дела Шешкен оперира со согледби (блиски на нејзините воочувања) на познати лингвисти и книжевни теоретичари и историчари како: Трубецкој, Јакобсон, Ремнева, Кушкин, Богданович, Скерлиќ, Гачев, Ѓуришин, Ѓурчинов.

Второто поглавје (Глава II) го проследува периодот од 1880 до 1945 и во него Шешкен дава вистински стручни исчитувања за **Крсте Петков Мисирков** и тоа во светлината на неговите претходници – браќата Миладиновци, Ѓорѓи(ја) Пулевски, Димитрија Чуповски, Григор Прличев, Рајко Жинзифов, Марко Цепенков (преку еден интензивен дијалог со македонскиот книжевен историчар и филолог Блаже Ристевски и со рускиот македонист Рина Ускова). Оваа голема лингвистичка и книжевно-историска фигура на македонската научна и критичка мисла, Шешкен ја проследува и во светлината на неговите современици со посебен акцент на драматургот и театарскиот уметник Војдан Чернодрински. Во ова поглавје се проследуваат и нејзините промислувања за македонските битовски драматичари, за славната тројка на Скопскиот кралски театар – Васил Иљоски, Антон Панов и Ристо Крле (преку нејзиниот критички дијалог со Александар Алексејев), како и за големиот поет Кочо Рацин прв национален македонски поет (меѓу останатите први како Коле Неделковски, Ацо Караманов, но и Венко Марковски и Никола Јонков Вапцаров), и за оние автори што ѝ даваат национален белег на литературата создавана за време на Втората светска војна (преку нејзиното постојано допишување на македонската книжевна историја на Миодраг Друговац).

Наредните поглавја ја даваат сликата на македонската литература преку декадите, па така, Третото поглавје се задржува на првите десет повоени години како интензивно време во кое се удираат темелите на современата па и на модерната литература во светлината на социјалистичкиот реализам (соцреализмот) преку сериозното исчитување на втемелувачите:

– на современата македонска проза низ призмата на творештвото на Владо Малески, Коле Чашуле, Јован Бошковски, Славко Јаневски;

– на современата македонска поезија со посебен акцент на стиховите на Ацо Шопов (и во овој поглед овие нејзини критички согледби ќе станат особено инспиративни и критичко дијалогични наредната година кога ќе се прослави 100 годишнината од раѓањето на поетот на «небиднината» и «црното сонце»);

– на зачетоците на македонската литературно-критичка мисла.

Четвртото поглавје ги детектира клучните појави со кои македонската литература се придвижува кон модернизмот преку искуството што го остава култната стихозбирка «Везилка» (1955) на Блаже Конески, водејќи постојан критички дијалог со исчитувачите на овој период како Милан Ѓурчинов, Александар Спасов, Георги Старделов, Веле Смилевски, Димитар Солев, Душко Наневски.

Петтото поглавје ги проследува 70-тите и 80-тите на минатиот век како години на едно и жанровско и стилско книжевно многуобразие, па така поезијата е проследена меѓу традицијата и иноваторството, прозата меѓу универзалното и националното (прочитани во творештвото на Живко Жинго, Славко Јаневски, Петре М. Андреевски, Димитар Солев) и драмата преку оној ран модернизам на Коле Чашуле и модернистичко-постмодерниот драмски израз на Горан Стефановски.

Шестото поглавје ја следи литературата на веќе независна Македонија и ги детектира новите тенденции и жанровски и тематски со што таа литература ста-

нува повидлива, попрепознатлива не само во словенскиот, туку и во европскиот книжевен свет.

Седмото поглавје е посебно значајно за потврда на континуирани македонско-руски и/или руско-македонски јазични, книжевни и културни врски. Овој краток преглед на руската македонистика е драгоцен прилог кој покажува колку е долгогодишна и колку е здраво поставена таа руска македонистика и во сферата на науката т. е. на славистиката и на полето на високото образование, и на полето на преводот [Шешкен 2022: 433–452].

Книгата «Македонская литература XX – начала XXI века. Очерки истории» се затвора со заклучните согледби под наслов «Наместо заклучок».

За каков профил на автор се работи покажува избраната библиографија на авторката која следи селектирани трудови на монографии, поглавја во фундаментални истражувања, учебници, истории, прегледи, како и статии во списанија и зборници.

Оваа книжевна историја е пишувана со години. Пишувана и допишувана трпеливо. Таа е пишувана за нас, за професорите, книжевните истражувачи, теоретичари и историчари, но и за студентите и идните македонисти. Напишана на руски, таа е вистински потенцијал за исчитувањето на развојот на македонската литература од страна на професорите, книжевните истражувачи, теоретичари и историчари, но и на студентите русисти и слависти. И кога минатата година (2021) во Македонија излезе нејзината книга «Теми за македонската литература XX век» (Скопје: Дијалог, 2021), не ни помислувавме како книжевна-исторска сцена дека толку скоро, по само една година ќе ја добиеме и **првата историја на македонската книжевност токму од Ала Шешкен**. Влогот е голем. Историјата е пред нас. Останува наредните години оваа издание да се чита и да се користи за потврда, па и за плодни полемики на одредени ставови изнесени во неа. Ама, сега со сето срце можеме да кажеме дека по историите на Миодраг Друговац и Георги Сталев, токму оваа нејзина последна книга «Македонская литература XX – начала XXI века. Очерки истории» може и треба да се чита како **историјата на македонската литература и култура од странски македонист и славист**.

Сведенија об авторе:

Весна Мојсова-Чепишевска,
доктор по филолошки науки
Редовен професор
Филолошки факултет «Блаже Конески»
Универзитет «Св. Кирил и Методиј» во
Скопје

Vesna Mojsova Chepishavska,
Doctor of Philology
Professor
“Blaze Koneski” Faculty of Philology
Ss. Cyril and Methodius University in
Skopje

Весна Мойсова-Чепишевска,
доктор филологии
професор
филологический факультет
имени Блаже Конески
Университет св. Кирилла и Мефодия
vesnamojsova@hotmail.com